

Yhteistyöllä parasta vaikuttavuutta

**Fysiikan tutkimuslaitoksen (HIP)
strategian toimeenpanosuunnitelma vuodelle 2027
kaudella 2025–2028**

hyväksytty johtokunnan kokouksessa 15.10.2026

SISÄLLYSLUETTELO

1	STRATEGINEN KEHYS	3
1.1	Muuttuva ympäristö	3
1.2	Tutkimuslaitoksen tehtävä	4
1.3	Profiilit ja painoalat	4
1.4	Valtakunnalliset erityistehtävät ja kansainväliset erityisvastuut	5
1.5	Laadunhallinta	7
1.6	Strategiset painoalueet ja toimenpiteet	8
2	TOIMENPITEET 2027	9
2.1	Tutkimus, infrastruktuurit ja innovaatiot	9
2.2	Opetus, ohjaus ja oppiminen	12
2.3	Kestävyys ja vastuullisuus	13
2.4	Globaali yhteistyö ja vaikuttavuus	15
2.5	Toimintaedellytykset	18
3	RESURSSIT	19
3.1	Tutkimuslaitoksen talouden lyhyen ja pitkän aikavälin näkymät	19
3.2	Henkilöstösuunnitelma	19
3.3	Tilasuunnitelma	20
3.4	Viestintäsuunnitelma	20
4	SEURANTA, RAPORTOINTI JA INDIKAATTORIT	20
5	RISKIENHALLINTA	21

1 STRATEGINEN KEHYS

1.1 Muuttuva ympäristö

Fysiikan tutkimuslaitos, jonka englanninkielinen nimi on Helsinki Institute of Physics (HIP), on viiden yliopiston yhteinen valtakunnallinen tutkimuslaitos, jonka määräaikaisena liitännäisjäsenenä toimii Säteilyturvakeskus STUK. Rakenne yliopistojen yhteisenä laitoksena antaa toiminnallisen ja taloudellisen kehysten suurten kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien hyödyntämiseen, mikä ei olisi mahdollista yksittäisen yliopiston toimintana. HIP:in valtakunnallinen rooli antaa mahdollisuuden toimia kansainvälisissä tutkimuslaitoksissa niiden toimintaa ohjaavissa ja päätöksiä tekevissä elimissä. Tutkimuslaitos huolehtii Suomen yhteistyöstä Euroopan hiukkasfysiikan keskuksen (CERN) ja Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitoksen (FAIR, Facility for Antiproton and Ion Research) kanssa.

HIP saa opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisen tehtävän rahoitusta, korvamerkittynä kansainväliseen toimintaan ja sen tukitoimintaan. HIP:in valtakunnallisen tehtävän rahoitus vuonna 2025 on 4,8 % suurempi kuin sopimuskauden 2021–2024 alkaessa, mutta 6,1 % pienempi kuin vuonna 2024. Valtakunnallisen tehtävän rahoitus kattaa kaudella 2025–2028 tutkimuslaitoksen perusrahoituksesta noin 60 % ja sopimusyliopistojen rahoitus noin 40 %. Täydentävää rahoitusta HIP saa muun muassa Suomen Akatemialta, Business Finlandilta ja EU:lta.

HIP:in toimintaa ohjaa HIP:in pitkän aikavälin strategia (21.11.2024) sekä jäsenyliopistojen strategiat. Suomen kansallinen CERN-strategia (SA 13/02) ja 22.5.2026 julkistettu Euroopan hiukkasfysiikan strategian päivitys antavat selkänöjan pitkäjänteiselle ja monipuoliselle työlle tutkimuksen, tutkijakoulutuksen, teknologisen kehitystyön ja teknologiansiirron sekä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämiseksi. Kansainvälisellä tasolla referensseinä ovat myös CERN:in Medium-Term Plan for the period 2025–2028, sekä NuPECC:in Long Range Plan 2024 ja APPEC:in European Astroparticle Physics Strategy 2017–2026, Mid-Term Update 2023.

CERN-rakentamistoiminnan keskiössä on High Luminosity LHC:n rakentaminen LHC:n Long Shutdown 3:n aikana vuosina 2026–2030. Samaan aikaan analysoidaan aiempien ajojen dataa. HIP koordinoi Suomen osuutta vuonna 2011 alkaneessa FAIR:in rakentamisessa sekä FAIR-tutkimustoiminnassa.

HIP on keskeisesti mukana Jyväskylän yliopiston johtamassa Kvarkkiaineen tutkimuksen huippuyksikössä (2022–2029) sekä Helsingin yliopiston johtamassa Neutronitähtifysiikan huippuyksikössä (2026–2033), jota johtaa HIP:in teoriaohjelman johtaja. HIP osallistuu vuosina 2024–2027 Hiukkas- ja ydinfysiikan tutkijakoulupilottiin, jossa on kaikkiaan 16 väitöskirjatutkijan paikkaa. HIP on mukana myös kahden tutkimuksen lippulaivan, Aalto-yliopiston johtaman Suomen kvanttilippulaivan ja Itä-Suomen yliopiston johtaman Matemaattisen mallinnuksen, havainnoinnin ja kuvantamisen lippulaivan, tohtorikoulutuspilotissa. HIP osallistuu kansallisen kvantti-instituutin InstituteQ:n toimintaan.

HIP:in merkittävin haaste on pitkäjänteisen rahoituksen turvaaminen. Kansallisen tutkimus- ja kehitysyhteistyön tarve on kasvanut, mutta yliopistojen rahoitusmalli ei tätä riittäväällä tavalla huomioi.

HIP:in toiminnan riskeinä ovat suurten kansainvälisten hankkeiden odottamattomat tapahtumat ja viivästykset tutkimuslaitteiden rakentamisessa ja operoinnissa. Venäjän 24.2.2022 alkanut hyökkäys Ukrainaan vaikeuttaa merkittävästi CERN:in ja FAIR:in toimintaa haitaten samalla HIP:in kokeellista toimintaa. Rahoitustilanteen äkilliset muutokset sekä valuuttakurssien ja tullien muutokset ovat merkittävä uhka pitkäjänteiselle kansainväliselle toiminnalle.

Taloudellisten vaikutusten lisäksi epästabiili geopoliittinen tilanne on lisännyt tutkimusturvallisuuden merkitystä sekä riskien ennakoinnin ja hallinnan tärkeyttä. Tutkimusturvallisuus on osa vastuullista tiedettä ja tutkimuksen eettisyyttä, ja se edellyttää huolellista suunnittelua, dokumentointia ja lainsäädännön noudattamista.

1.2 Tutkimuslaitoksen tehtävä

Fysiikan tutkimuslaitos on Helsingin yliopiston, Aalto-yliopiston, Jyväskylän yliopiston, LUT-yliopiston ja Tampereen yliopiston yhteinen, valtakunnallisia tehtäviä hoitava laitos. Helsingin yliopisto hoitaa tutkimuslaitoksen hallinnon.

HIP maksimoi tieteellisen, teknologisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden keskittämällä tehokkaasti jäsenorganisaatioidensa laajaa ja toisiaan täydentävää asiantuntemusta ja osaamista suomalaisessa kiihdyttimiin liittyvässä tutkimuksessa. HIP:in johtamat tutkimustoiminnot kattavat laajan valikoiman aiheita teoreettisessa fysiikassa ja kokeellisessa subatomisessa fysiikassa.

Tutkimuslaitos harjoittaa ja edistää teoreettisen ja kokeellisen fysiikan perus- ja soveltavaa tutkimusta, teknologiakehitystä kansainvälisissä kiihdytinlaboratorioissa sekä osallistuu tutkijakoulutukseen. HIP vastaa Suomen tutkimusyhteistyöstä CERN:in kanssa sekä Suomen panoksesta kansainvälisen FAIR-laboratorion rakentamiseen ja tutkimustoimintaan. HIP osallistuu myös muuhun kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön.

1.3 Profiilit ja painoalat

HIP:in päätehtävä perustuu Suomen valtiojäsenyyksiin CERN:issä ja FAIR:issä, ja niiden täysimääräiseen hyödyntämiseen.

HIP:in pitkän aikavälin strategian tavoitteiden saavuttamiseksi:

- HIP koordinoi Suomen CERN-tutkimusta ja vastaa Suomen osallistumisesta FAIR:in rakentamiseen ja tutkimukseen
- HIP osallistuu näkyvästi kansainväliseen yhteistyöhön suurenergiafysiikan ja ydinfysiikan sekä lähialojen kuten astrohiukkasfysiikan ja kosmologian perustutkimuksen eturintamassa

- HIP edistää kiihdyttimiin, säteilynilmaisimiin ja tietojenkäsittelyyn liittyvää soveltavaa ja perustutkimusta mukaan lukien materiaalfysiikka ja kvanttiteknologia
- HIP kouluttaa fysiikan ja uuden teknologian tutkijoita projektipohjaisessa, vaativassa kansainvälisessä tutkimusympäristössä.
- HIP edistää suomalaisten yritysten teknologiaosaamista sekä CERN- ja FAIR-hankkeiden kaupallista hyödyntämistä.
- HIP hyödyntää CERN:iä ja FAIR:iä luonnontieteellisessä koulutuksessa sekä luonnon-tieteellisen yleissivistyksen ja avoimen tieteen edistämisessä.
- HIP tukee hyvää työympäristöä henkilökunnalle ja opiskelijoille, mikä edistää osallistavaa ja sukupuolineutraalia työympäristöä.
- HIP tekee aktiivisesti yhteistyötä muiden sidosryhmien kanssa ja seuraa mahdollista tarvetta laajentaa toimintaansa uusilla jäsenillä.

HIP:in toiminta ja tutkimuskysymykset liittyvät kiinteästi Euroopan hiukkasfysiikan strategiaan sekä muihin kohdassa 1.1 mainittuihin strategioihin ja suunnitelmiin. Fysiikan tutkimuslaitoksen toimintaa ohjaavat myös jäsenyliopistojen strategiat ja painoalat. HIP:in pitkän aikavälin strategia päivitettiin marraskuussa 2024, ja se on tarkoitus päivittää seuraavan kerran vuonna 2028.

Tutkimuslaitoksen painopistealueet 2021–2030

1. CERN:in LHC-kokeet
2. FAIR-toiminta
3. Suurimman törmäysenergian hiukaskokeet
4. Laaja-alainen, kansainvälisesti korkeatasoinen teoreettinen tutkimus
5. CERN:in LHC:n ulkopuoliset kokeet
6. Kosmologia ja astrohiukkasfysiikka
7. Teknologiset yhteydet ja osaamisen siirto
8. Ilmaisinelätorion toiminta
9. Yleisötoiminta
10. Avoin tiede
11. Hyvinvointi ja monimuotoisuus
12. Kestävyys ja vastuullisuus

1.4 Valtakunnalliset erityistehtävät ja kansainväliset erityisvastuut

Suomen CERN-toiminnan koordinoituvastuu

Alkamispäivä: 1.9.1996

Resursointi: Valtakunnallisen tehtävän rahoitus, jäsenyliopistojen perusrahoitus ja rakentamis-investoinnit täydentävällä rahoituksella

Kuvaus:

CERN on maailman johtava, monipuolinen hiukkas- ja ydinfysiikan tutkimuskeskus. Sen 25 jäsen-maata osallistuvat yhteisvoimin aineen perusrakenteen ja luonnon perusvuorovaikutuksien tutki-mukseen globaaleissa hankkeissa, joihin yhdelläkään Euroopan maalla yksinään ei olisi mahdolli-suutta. CERN:in suurhanke, maailman suurin tieteellinen instrumentti LHC, eli suuri hadronitör-mäytin, aloitti tutkimustoimintansa vuonna 2010, ja se on mm. tuonut selvyiden alkeishiukkas-ten massan alkuperään (Higgsin hiukkanen). HIP on mukana LHC-kokeissa CMS, TOTEM, ALICE ja

MoEDAL. CERN:in muu koetoiminta käsittää mm. ISOLDE-laitteiston, joka on johtava radioaktiivisten ionisuihkujen kehittäjä ja tuottaja, sekä ilmastomuutosta tutkivan CLOUD-kokeen. CERN on myös merkittävä teknologinen kehitysalusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kohdentaa Fysiikan tutkimuslaitokselle CERN-toimintaan merkittävää valtakunnallisen tehtävän rahoitusta Helsingin yliopiston rahoituksen osana. CERN on Suomen kansallisella tutkimusinfrastruktuurien tiekartalla. LHC-kiihdyttimen päivitys HL-LHC (High Luminosity LHC) on myös ESFRI Landmark -hanke.

Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitea (TIK) valitsi 27.1.2025 CERN:in HL-LHC-hankkeen kansallisten tutkimusinfrastruktuurien tiekartalle vuosille 2025–2028 ja myönsi FIRI-tiekartarahoitusta 1 M euroa vuosille 2025–2027. Joulukuussa 2023 tutkimusinfrastruktuurikomitea myönsi yhteensä 1,5 M euroa FIRI-rahoitusta LHC-kokeiden päivitykseen vuosille 2024–2027.

Suomen FAIR-toiminnan koordinoituvastuu

Alkamispäivä: 1.1.2008

Resursointi: Valtakunnallisen tehtävän rahoitus, jäsenyliopistojen perusrahoitus ja rakentamisinvestoinnit täydentävällä rahoituksella

Kuvaus:

FAIR (Facility for Antiproton and Ion Research) on Darmstadtin Saksaan vuonna 2010 perustettu hiukkaskiihdytinlaboratorio, jossa tullaan tuottamaan korkean energian ja suuren intensiteetin ioni- ja antiprotonisuihkuja. Ionisuihkut mahdollistavat huippututkimuksen neljässä eri fysiikan koekokonaisuudessa (APPA, CBM, NUSTAR, PANDA). Kiihdytinkompleksi sisältää hiukkassuihkujen varastointi- ja jäähdytysrenkaat ja mahdollistaa sisäisten kohtioiden käytön tutkimuksessa. Kaksi suprapjohtavaa synkrotonia antavat mahdollisuuden primääri-ionisuihkuihin aina uraaniytimiin saakka, sekä laajaan radioaktiivisten ionisuihkujen valikoimaan.

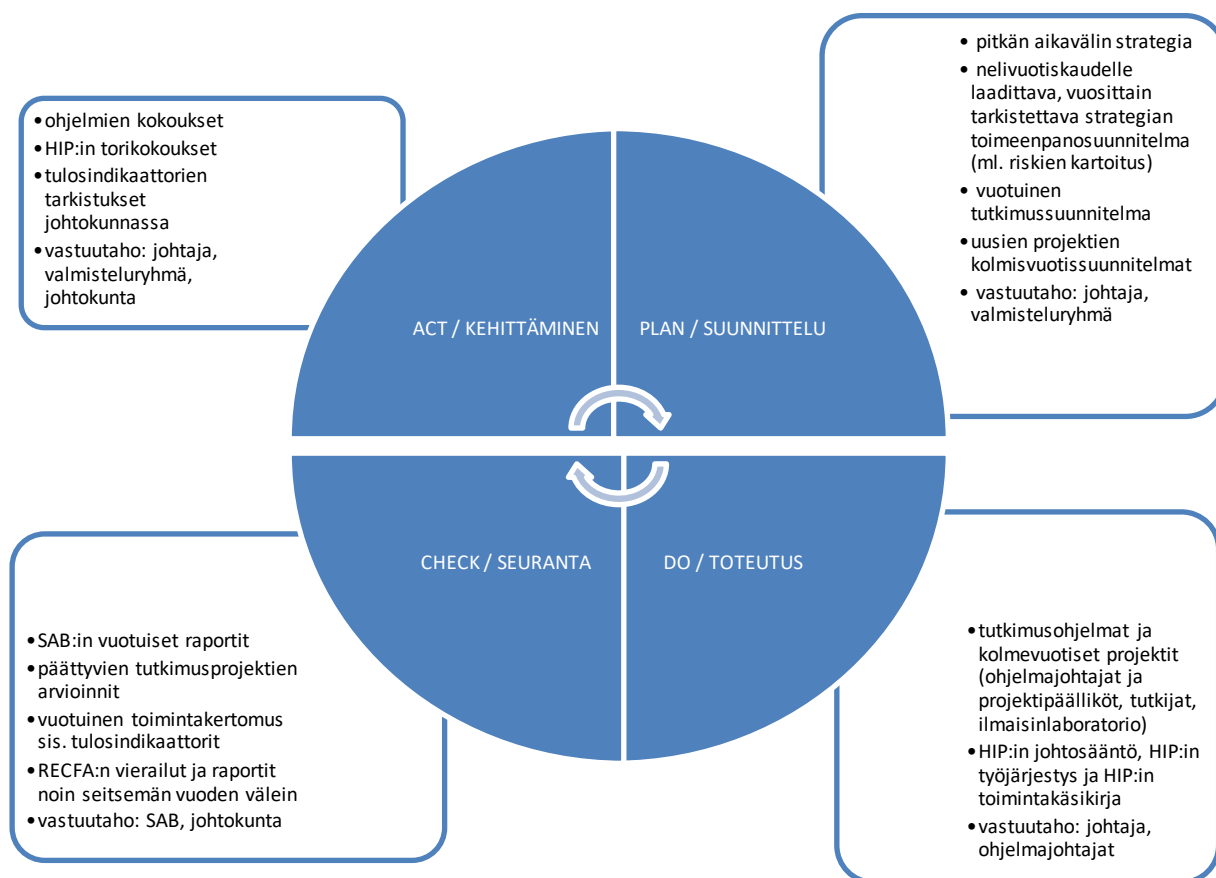
Fysiikan tutkimuslaitoksen tehtävänä on koordinoida Suomen osuutta rakentamis- ja tutkimustoiminnassa. FAIR-valtiosopimuksen solmimisen yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi hankkeelle rakentamisrahoitusta 5 M euroa.

Vuosina 2018, 2022 ja 2023 Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitea (TIK) on myöntänyt rakentamiselle rahoitusta yhteensä 10,34 M euroa. Lisäksi tutkimuslaitos on saanut Suomen Akatemialta rahoitusta FAIR:in in kind -toimitusten valmistamiseen, viimeisimpänä kutsuhaulla 1,06 M euroa vuonna 2025.

FAIR:in Phase-0- tutkimusvaihe alkoi vuonna 2019 GSI:n (GSI Helmholtzzentrum für Schwerionenforschung) tutkimusinfrastruktuuria hyödyntäen. FAIR:in tutkimuslaitoksen käyttöönotto vaihe alkoi vuonna 2024, ja Early Science -tutkimusvaiheen on tarkoitus alkaa vuonna 2028.

FAIR on Suomen kansallisella tutkimusinfrastruktuurien tiekartalla. Se on myös ESFRI Landmark -hanke.

1.5 Laadunhallinta

Laadunhallinta tukee Fysiikan tutkimuslaitokselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Näiden toteutumista arvioidaan toiminnanohjausprosessissa raportoinnin ja seurannan avulla. HIP:in toimintaa ohjaavat HIP:in johtosääntö (8.1.2020), työjärjestys (7.10.2020) ja toimintakäsikirja (1.6.2026).

HIP:in johtaja vastaa laitoksen toiminnan ja tulosten laadusta. Tutkimusohjelmien johtajat vastaavat ohjelmien tieteellisestä sisällöstä. Tutkimuskoordinaattori toimii Fysiikan tutkimuslaitoksen laatuasioiden yhteyshenkilönä, jonka tehtävänä on koordinaida laitoksen laadunhallintaa. Johtajan ja johtokunnan tukena tutkimuksen laatua koskevissa kysymyksissä toimii 6–10-jäseninen kansainvälinen tieteellinen neuvottelukunta (Scientific Advisory Board, SAB), joka valvoo tutkimusprojektien edistymistä ja tieteellistä tasoa. SAB kokoontuu vähintään kerran vuodessa ja sen lisäksi SAB:in jäseniä voidaan konsultoida erityisissä kysymyksissä.

Tutkimustoiminta on organisoitu projekteihin, jotka ovat yleensä kolmivuotisia. SAB ja johtokunta saavat käyttöönsä johtokunnalle ehdotettavien projektien kolmivuotissuunnitelmat. Projekteja arvioidaan asiantuntijan tai asiantuntijaryhmän toimesta ennen kuin johtokunta päättää projektin hyväksymisestä tai jatkosta. Ulkopuolisten arvioitsijoiden raportit tulevat myös SAB:in käyttöön. Johtokunta huomioi SAB:in suositukset päättäessään uusista projekteista.

Projekteja arvioidaan tieteellisen neuvottelukunnan tai muiden ulkopuolisten arvioitsijoiden taholta sen vuoden aikana, kun projekti on päättymässä. Arvioinnin toteuttamisesta keskustellaan SAB:in kanssa projektin toisen vuoden aikana.

HIP:in tutkimustoimintaa arvioidaan myös jäsenyliopistojen omissa tutkimuksen arvioinneissa. Helsingin yliopiston vuoden 2025 tutkimuksen arvioinnin raportissa todetaan, että HIP:in projektipohjainen toimintamalli varmistaa tutkimuksen uudistumisen ja tukee urakehitystä. Raportin mukaan HIP on valtakunnallisesti vahva tutkimuslaitos, joka yhdistää tohtorikoulutuksen, instrumentointikehityksen ja tutkimuksen.

Edellisessä arvioinnissa vuonna 2019 Helsingin yliopiston osuus HIP:istä sai kaikista arvioitavista osa-alueista parhaan arvosanan *excellent (scientific quality, societal impact, research environment and unit viability)*. Tutkimuksen arvioinnin seuranta-arvioinnissa vuonna 2023 todettiin HIP:in toteuttaneen vuoden 2019 arvioinnin suositukset sekä HIP:in toiminnan jatkuneen kansainvälisesti korkeatasoisena (*strong and recognized on an international scale*).

ECFA (European Committee for Future Accelerators) on CERN:in johdon, CERN:in neuvoston ja neuvoston komiteoiden neuvoa-antava elin, joka arvioi hiukkasfysiikan tilaa CERN:in jäsenmaissa ja laajemminkin. ECFA:n hallitus RECFA (Restricted European Committee for Future Accelerators) arvioi hiukkasfysiikkaan liittyvää tutkimusta Suomessa keväällä 2025.

Suuri osa HIP:in tutkimustoiminnasta tapahtuu kansainvälisissä kiihdytinlaboratorioissa, erityisesti CERN:issä. Niissä sovelletaan laatujärjestelmiä kuten ISO9000-järjestelmää.

Kumpulan kampuksen ilmaisineläboratoriolla on ISO17025-standardin mukainen laatukäsikirja. Ilmaisineläboratorion toimintaa arvioidaan strategiakausittain, edellisen kerran vuonna 2025.

Julkaiseminen vertaisarvioituissa lehdissä takaa tutkimuksen laadun ylläpitämisen. Kansainvälisten yhteishankkeiden, kuten CERN:in koekollaboraatioiden, sisäinen seuranta ylläpitää tutkimuksen laatua.

1.6 Strategiset painoalueet ja toimenpiteet

HIP:in strategiakartta 2025–2028 (laadittu hyödyntäen Helsingin yliopiston strategiakarttaa):

1. Tutkimus, infrastruktuurit ja innovaatiot

- Edistämme tieteen uudistumista, monitieteisyyttä ja tieteidenvälisyyttä tutkimuksessa ja koulutuksessa
- Kehitämme tohtorikoulutuksen sisältöjä sekä lisäämme tohtoritutkintojen määrää
- Vahvistamme tutkimusinfrastruktuureja pitkäjänteisesti
- Kasvatamme yritysyhteistyötä ja vahvistamme innovaatio- ja kaupallistamistoimintaa sekä edistämme innovaatiokyvykkyyksien ja -kulttuurin juurtumista.

2. Opetus, ohjaus ja oppiminen

- Kehitämme opetusta ja opiskelijoiden ohjausta

3. Kestävyys ja vastuullisuus

- Kehitämme moninaisuutta ja kestävää hyvinvointia tukevaa ohjausta, esihenkilötyötä ja johtamista
- Vahvistamme kestävyyttä, vastuullisuutta, hyvinvointia ja kokonaisturvallisuutta tukevaa toimintakulttuuria

4. Globaali yhteistyö ja vaikuttavuus

- Investoimme strategiseen kansalliseen, pohjoismaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin yhteistyöhön
- Lujitamme yhteiskunnallista vaikuttavuutta myös kansallisesti vahvistamalla tieteen lukutaitoa ja yleistajuistamalla tutkimusta

5. Toimintaedellytykset

- Edistämme talouden tasapainoa ja kasvatamme erityisesti täydentävän ja yksityisen rahoituksen määrää
- Kehitämme tiloista entistä tarkoituksenmukaisempia ja tehokkaimpia

2 TOIMENPITEET 2027

Vuoden 2027 tärkeimmät toimenpiteet ovat:

2.1 Tutkimus, infrastruktuurit ja innovaatiot

Valtakunnallisten tehtävien hoitaminen

Suomen CERN- ja FAIR-valtiojäsenyyksiä koordinoidaan ja hyödynnetään täysimääräisesti. Fysiikan tutkimuslaitoksen päätehtävänä on huolehtia Suomen ja CERN:in välisestä yhteistyöstä. Tehtävän hoitaminen perustuu Suomen kansalliseen CERN-strategiaan (Suomen Akatemia 13/02). Fysiikan tutkimuslaitos koordinoi Suomen osuutta FAIR-tutkimusinfrastruktuurin rakentamis- ja tutkimustoiminnassa.

CERN:in kokeiden täysipainoinen tutkimustoiminta

Tutkimuksen painopiste toimintakaudella on LHC-törmäyttimellä tapahtuva fysiikan tutkimus ja tulosten täysipainoinen hyödyntäminen. Vuosina 2022–2026 LHC-kokeiden ajovaiheen Run 3 aikana kerättiin ennen näkemättömän suuri määrä uutta hiukkasten törmäysdataa, jota analysoidaan tulevana vuosina. Fysiikan analyyseissä keskeisellä sijalla ovat Higgsin hiukkasten ominaisuuksien määrittäminen, jettien tutkimus, etusuuntafysiikka ja relativistiset raskasioneitörmäykset CMS, TOTEM, ALICE ja MoEDAL -kokeissa.

Vuosina 2026–2030 LHC-kiihdytin muutetaan suuren säteilytehon suureksi hadronitörmäyttimeksi High Luminosity Large Hadron Collideriksi (HL-LHC), jonka jälkeen dataa tullaan saamaan noin kymmenkertaisesti aiempaan nähden. Samalla CMS-ilmaisimen toisen vaiheen päivitys valmistuu.

CERN:in ISOLDE-laitteistossa tuotetaan radioaktiivisia ionisuihkuja ydinarakenteen tutkimiseen.

HIP jatkaa menestyksellistä osallistumista CERN:in CLOUD-kokeeseen, joka tutkii ilmastomuutosta. CLOUD-kokeen kymmenvuotissuunnitelma ulottuu vuoteen 2030.

FAIR-valtiojäsenyyden enenevä hyödyntäminen

Tutkimuslaitoksen rakentaminen Saksan Darmstadtin on käynnissä, ja suunniteltu käynnistymisajankohta on 2028. FAIR:in tutkimustoiminta on käynnistynyt asteittain jo rakentamisaikana. Suomi osallistuu vahvasti tutkimuslaitoksen rakentamiseen mm. in kind -toimituksilla, osallistumalla rakentamisen ja kokeiden vastuutehtäviin sekä Phase-0-vaiheen fysiikan kokeisiin. HIP on mukana FAIR:in NuSTAR-kokeessa.

Vuonna 2027 keskeisenä painopisteenä on FAIR:in nykyisten in kind -toimitusten loppuunsaattaminen. FAIR:in valmistumisen lähestyessä tavoitteena on myös lisätä tietoisuutta tutkimusinfrastruktuurin tutkimuksellisista mahdollisuuksista laajemmalle tiedeyhteisölle sekä fysiikan sisällä että myös muilla tieteenaloilla. Tiedotusta vahvistetaan muun muassa seminaareja ja vierailuja järjestämällä sekä blogi- ja muilla kirjoituksilla laajemmalle yleisölle.

Astrohiukkasfysiikan tutkimusta: Euclid, LISA ja COSINUS

HIP:in tutkijat ovat keskeisesti mukana Euroopan avaruusjärjestön ESA:n Euclid-satelliittimissiossa, joka kartoittaa pimeää ainetta ja energiaa maailmankaikkeudessa. Satelliitin heinäkuun 2023 laukaisusta lähtien HIP:issä on analysoitu ja mitattu missiosta saatavaa dataa. Suomen Akatemia on myöntänyt konsortiorahoitusta Helsingin yliopiston ja Oulun yliopiston Euclid-tutkimushankkeelle vuosille 2022–2026 ja 2026–2030.

HIP osallistuu Euroopan avaruusjärjestön ESA:n ja Pohjois-Amerikan ilmailu- ja avaruushallintovirasto NASA:n LISA-mission valmisteluun. LISA on avaruusantenni, jonka avulla tutkitaan gravitaatioaaltoja. Satelliitin laukaisu tapahtuu alustavan aikataulun mukaan vuonna 2034.

Suomeen on perustettu Kosmologian datakeskus, jolle Aalto-yliopisto, Helsingin yliopisto, Oulun yliopisto, Turun yliopisto ja CSC saavat Suomen Akatemian FIRI-rahoitusta vuosina 2024–2026. Vuonna 2025 Kosmologian datakeskus valittiin kansalliselle tutkimusinfrastruktuuritiekartalle vuosille 2025–2028. Kosmologian datakeskus huolehtii Suomen Euclid- ja LISA-hankkeiden laskenta- ja tallennuspalveluista. Kosmologian datakeskus on yksi Euclidin kaikkiaan yhdeksästä datakeskuksesta.

Vuonna 2021 HIP liittyi jäseneksi COSINUS-kokeeseen. COSINUS on Italian Gran Sasso laboratorioon rakennettava pimeää ainetta etsivä koe, jonka käyttöön vihkiminen oli vuonna 2024. Mitauksen odotetaan alkavan lähiaikoina. HIP osallistuu pimeän aineen teoreettisiin simulointeihin ja kokeen analyysin valmisteluun.

CERN:in ja FAIR:in suurilmaisimien suunnittelu, rakentaminen ja päivitys

CMS ja ALICE -kokeiden toisen vaiheen päivitystä 2016–2029 tehdään koekollaboraatioiden muiden jäsenten kanssa. Päivitykselle on saatu Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurirahotusta.

Run 3 -ajovaiheen jälkeen vuosina 2026–2029 päivitetään LHC-kokeet CMS ja ALICE, sekä LHC-kiihdytin HL-LHC-vaihetta varten. Suomen Akademia on myöntänyt FIRI-rahoitusta CMS ja ALICE -ilmaisinten päivitykseen vuosille 2024–2027.

FAIR-kiihdytinkeskukseen rakennetaan ja toimitetaan ilmaisin- ja kiihdytinkomponentteja, mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä suomalaisten yritysten kanssa.

HIP:in FAIR-toiminta on laajentunut Phase-0-vaiheen kokeiden myötä. Tutkimustoiminta lisääntyy lähestyttäessä vuonna 2028 alkavaa FAIR:in Early Science -vaihetta. HIP on mukana FAIR:in NuSTAR-kokeessa.

Ilmaisinlaboratorion toimintaa itsenäisenä tutkimusohjelmia kustannustehokkaasti ja ammattimaisesti tukevana infrastruktuurina kehitetään edelleen.

LHC-kokeiden vaatimia laskentajärjestelmiä ylläpidetään ja kehitetään edelleen tieteellisen neuvottelukunnan ja RECFA:n suositusten mukaisesti yhteistyössä CSC:n ja pohjoismaisten toimijoiden kanssa. High Performance Computing -laskennan hyödyntämistä LHC-kokeiden datan analysointiin selvitetään aktiivisesti, Suomessa muun muassa LUMI-supertietokonetta hyödyntäen.

Pioneerina avoimessa tieteessä

HIP:in tutkijat ovat CERN:in CMS-kokeen avoimen datan julkaisemisessa uraauurtavassa roolissa. HIP tukee CMS-datan avaamista ja tieteellistä ja yhteiskunnallista hyödyntämistä sekä pitkäaikaista säilytystä. HIP:in Avoin tiede ja koulutoiminta -projektia johtava Kati Lassila-Perini on toiminut CERN:in CMS-kokeen Data Preservation and Open Access -hankkeen vastuuhenkilönä hankkeen alusta alkaen vuosina 2012–2024. Vuodesta 2024 alkaen Lassila-Perini toimii ICFA (International Committee for Future Accelerators) Data Lifecycle Panelin puheenjohtajana.

CMS-datan avaaminen vahvistaa teoreettisen ja kokeellisen tutkimuksen yhteyttä. Kokeellisten kollaboraatioiden ulkopuoliset kokeilijat ja teoreetikot voivat hyödyntää avointa, kokeellista dataa tutkimuksissaan.

HIP:in julkaisuista noin 97 % julkaistaan avoimesti.

Yritysyhteistyön ja CERN/FAIR-ostojen edistäminen

HIP edistää teknologiakehitystä ja -siirtoa myös kaudella 2025–2028. HIP kehittää Suomen teollisuusyhteistyötä CERN:in ja FAIR:in kanssa ja edistää näiden teknologista ja kaupallista hyödyntämistä.

Vuonna 2022 Business Finland käynnisti uudelleen kansallisen teollisuusaktivoinnin nimeämällä *industrial liaison officerin* CERN ja FAIR -hankintoja varten. HIP tukee *industrial liaison officeria*

tehtävässään. Suomalaisen teollisuuden in kind -toimitukset voisivat kasvaa merkittävästi, mikäli *industrial liaison officer* pystyisi hoitamaan tehtävänsä kokoaikaisesti. Vuodesta 2026 alkaen ILO-toiminnan resursointi on parantunut. RECFA kehotti vahvasti vuoden 2025 vierailun palautteessaan lisäämään ILO-panostusta teollisuuden palautekertoimen nostamiseksi. Teollisuuden palautekerroin on selkeä indikaattori suomalaisen teollisuuden toimituksista CERN:iin.

HIP-yhteistyön ansiosta suomalaisilla yliopistoilla on käynnistynyt ja valmisteilla HIP:iin liittyen useita Business Finlandin hankkeita. Teknologiaohjelman AQUES-projektiin liittyen käynnistyi syyskuussa 2025 Business Finlandin Co-Innovation -hanke.

HIP:in teknologiaohjelma on mukana RADIANT-hankkeessa, jossa etsitään tapoja hyödyntää tekoälyä uusien materiaalien kehityksessä. Hanke keskittyy energiamurrokseen, vetytalouteen, kvanttimateriaaleihin ja kriittisten raaka-aineiden korvaamiseen. Hanke sai kesäkuussa 2026 kuuden miljoonan euron Business Finlandin Näytönpaikka-rahoituksen.

HIP:in ilmaisinelaboratorio toteutti yhdessä LUT-yliopiston kanssa vuosina 2021–2023 Business Finlandin Research to Business -projektin Detector for Nuclear Safety, Decommissioning and Diagnostic Applications tutkimuksen kaupallistamiseksi. Aihepiirin yhteistyö jatkuu LUT-yliopiston ja VTT:n kesken.

Tutkimustoiminnan lisäksi ilmaisinelaboratoriolla on laadukkaaseen tutkimusinfrastruktuuriin ja vankkaan osaamiseen perustuvaa aktiivista kaupallista toimintaa yritysten kanssa.

HIP:in teknologiaohjelman toiminta tukee CERN:in ja FAIR:in kokeita ja kiihdytinkäytöstä, ja sillä on sovellusmahdollisuuksia myös muihin tieteen suurhankkeisiin, kuten ESRF, ITER ja XFEL. Projekteille haetaan aktiivisesti ulkopuolista rahoitusta ja uusia kumppaneita, kuten IAEA ja CEA.

Yhteistyötä VTT:n kanssa vahvistetaan. Ydinaineen ohjelman ALICE-projektin yhteistyö Oulun VTT:n kanssa käynnistyi vuonna 2026.

2.2 Opetus, ohjaus ja oppiminen

Opiskelijoiden ohjaaminen tutkimusperustaiseen työtapaan kansainvälisessä ympäristössä

Tutkimuslaitos tarjoaa tutkijakoulutukselle erinomaisia mahdollisuuksia vaativassa kansainvälisessä projektipohjaisessa ympäristössä. Kansallisen CERN-strategian mukaisesti tehostetaan CERN- ja FAIR-tutkimuslaitoksiin liittyvää tutkijakoulutusta yhdessä jäsenyliopistojen koulutusohjelmien kanssa. Tutkijakoulutuksen aihepiiri käsittää sekä perustutkimukseen että tutkimukseen liittyvän laite- ja menetelmäkehityksen ja sovellukset. Fysiikan tutkimuslaitoksen tutkijakunta osallistuu aktiivisesti tutkijakoulutukseen.

HIP:in kesäharjoitteluohjelmaan CERN:issä ja ESRF:ssä osallistuu vuosittain noin 15 opiskelijaa suomalaisista yliopistoista ja korkeakouluista. Kesäharjoittelijat saavat tyypillisesti kolmen kuukauden kansainvälisen työkokemuksen ja pääsevät osallistumaan kesäharjoittelijoille suunnatuille, tieteellisesti korkeatasoisille luennoille.

Suomalaisia opiskelijoita osallistuu vuosittain myös CERN:in kesäharjoitteluohjelmaan. FAIR:in opiskelijoille ja nuorille tutkijoille suunnattua GET_INVolved -ohjelmaa pyritään hyödyntämään aiempaa enemmän.

Maisterivaiheen opiskelijoille tarkoitettu *CERN Bootcamp* -projekti on järjestetty yhteistyössä kolmen ammattikorkeakoulun kanssa kesällä 2018, 2019 ja 2022–2024. *Bootcamp* järjestetään jälleen kesällä 2027, jos tarvittavat resurssit löytyvät. Projektissa opiskelijaryhmät pyrkivät ratkaisemaan ajankohtaisia yhteiskunnallisia, usein kestäväyyteen liittyviä ongelmia.

CERN:in Kiihdytinkouluja järjestetään Suomessa yhteistyössä HIP:in kanssa. HIP on aktiivinen pohjoismaisten instrumentoinnin laboratoriotyökurssien järjestämisessä.

2.3 Kestävyys ja vastuullisuus

Kestävyys ja vastuullisuus tutkimuksessa ja muussa toiminnassa

HIP:issä tehdään tutkimusta kestävyiden ja vastuullisuuden teemoista. Tällaisia ovat energiantuotannon teknologioihin liittyvä materiaalitutkimus ja ilmakehätieteisiin liittyvä CERN:in CLOUD-koee, jossa tutkitaan ilmakehän toiminnan prosesseja ja ilmastomuutokseen vaikuttavia mekanismeja.

Tutkimustuotosten avoin saatavuus on tieteen kestävyttä ja vastuullisuutta. Tutkimustulokset ja -data ovat avoimesti jokaisen käytettävissä ja hyödynnettävissä, mikä maksimoi tutkimuksen vaikuttavuuden. Avoimen tieteen periaatteet ja käytännöt ovat olleet keskeisiä tutkimuslaitoksen tutkimustoiminnassa HIP:in perustamisesta lähtien. Tapoja käsitellä ja säilyttää avointa dataa kehitetään jatkuvasti. CERN:in CMS-kokeessa avataan dataa ja työstetään helposti hyödynnettävään muotoon, jolloin sitä voidaan käyttää tutkimuksen lisäksi muun muassa suomalaisessa koulutuksessa. HIP:in tutkijat opettavat avoimen tieteen työkalujen käyttöä suomalaisten koulujen opettajille sekä työpajatyöskentelyn kautta lukiolaisille.

Toimintakulttuurissa kestävyttä ja vastuullisuutta koskeva harkinta on aina mukana kaikessa toiminnassa. Näin tehdään muun muassa järjestettäessä liikkuvuutta edellyttäviä tilaisuuksia. HIP:in tilaisuuksiin kuten seminaareihin pyritään mahdollistamaan etäosallistuminen sekä saavutettavuuden lisäämiseksi että hiilijalanjäljen pienentämiseksi. HIP tukee joustavasti etätöiden tekemistä ja mahdollistaa hitaan matkustamisen.

Vastuullisessa henkilöstöjohtamisessa painotetaan henkilöstön tasapuolista ja oikeudenmukaista kohtelua, vastuullista päätöksentekoa, vuorovaikutteista esimiestyötä sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamisen kehittymistä. Tutkimuslaitoksen henkilöstöpolitiikassa kiinnitetään huomiota tasa-arvoon ja monimuotoisuuteen. Lisäksi panostetaan laadukkaaseen sisäiseen tiedotukseen sekä avoimeen vuorovaikutukseen niin johdon ja henkilöstön välillä kuin yleisesti työyhteisössä.

Sosiaalisen kestävyiden painopiste on yhteisöllisyydessä, osallisuudessa ja yksilöiden kiinnittymisessä tutkimusyhteisöön. HIP kannustaa niin työntekijöitä kuin opiskelijoita osallistumaan kestävyys- ja vastuullisuuskoulutuksiin.

Digitaalisuuden hyödyntäminen maantieteellisesti hajautetussa tutkimuslaitoksessa

Liikkuvuus korostuu HIP:in hajautetussa organisaatiomallissa. HIP tarjoaa Suomessa toimiville tutkijoille pääsyn kansainvälisiin huippututkimuskeskuksiin kuten CERN:iin ja FAIR:iin. Digitaalisia välineitä hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti tutkimuksen synergioiden ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi sekä tutkimuslaitoksen hiilijalanjäljen pienentämiseksi.

Esihenkilötyön tukeminen

HIP järjestää ohjelmajohtajilleen ja projektipäälliköilleen säännöllisesti HIP Leaders' Afternoon -tilaisuuksia, joissa käsitellään monipuolisesti johtamisen teemoja.

HIP kannustaa esihenkilöitä osallistumaan jäsenyliopistojen järjestämiin esihenkilövalmennuksiin.

HIP järjestää kaikille kesätyöntekijöilleen henkilökohtaista ohjausta. CERN:issä työskentelevät kesätyöntekijät osallistuvat CERN:in kesäluento-ohjelmaan. Kesätyöntekijöille järjestetään verkottumistilaisuuksia niin kotimaassa kuin CERN:issä. Kesätyöntekijät osallistuvat työsuhteen päättyessä seminaariin, jossa he kertovat kesätyönsä tuloksista.

Kumpulan kampuksen fysiikan työhyvinvointiryhmän tavoitteet ja toimenpiteet

HIP:in ja Helsingin yliopiston fysiikan osaston hyvinvointiryhmänä edistämme, tuemme ja varmistamme akateemisen yhteisömme hyvinvointia samoin kuin yhdenvertaisuutta, monimuotoisuutta ja inklusiivisuutta (equality, diversity, inclusion, EDI). Haluamme varmistaa, että yliopisto on turvallinen tila, jossa käytäydymme ammattimaisesti ja muita kunnioittaen, samalla kun ylläpidämme iloista ilmapiiriä, joka kannustaa viestintään ja innostaa ystävyyteen.

Hyvinvointiongelmien – kuten häirintä ja epäasiallinen käytös, suuri työmäärä ja stressi sekä puute keskittymistä ja rauhoittumista edistävästä työtiloista – lieventämiseksi tarvitaan uusia ideoita ja strategioita.

Hyvinvointiryhmän tavoitteena on luoda kannustava, osallistava ja hyvin informoitu yhteisö, jossa käsitellään sekä nykyisiä että tulevia hyvinvoinnin haasteita.

1. Hyvinvointiryhmän kasvattaminen ja ylläpitäminen

Lisäämme yhteisön edustusta kannustamalla useampia ihmisiä liittymään hyvinvointiryhmään. Tämä auttaa myös lyhytaikaisista sopimuksista ja valmistumisista johtuvaan jäsenten vaihtuvuuteen. Parannamme sitoutumista, lähestyttävyyttä ja avoimuutta, ja teemme tiiviimpää yhteistyötä johdon kanssa, jotta voimme auttaa lieventämään hyvinvointiongelmia.

2. Lisäämme sitoutumistamme yhteisöön ja tulemme lähestyttävämmiksi

Vierailemme HIP:n eri ryhmissä esittelemässä hyvinvointiryhmää ja sen toimintaa, sekä keräämme palautetta, miten voisimme parhaiten tukea yhteisön jäseniä. Esittelemme myös matkan kynnyksen yhteyshenkilöt ja kerromme heidän roolistaan.

Järjestämme epävirallisia kokoontumisia, jotka tarjoavat turvallisen tilan ja keskustelufoorumin vertaistukea ja viestintää varten.

3. Käytäntöjen avoimuus

Elvytämme ja ylläpidämme hyvinvointisivuja Xwikissä ja käytämme niitä viestinnän foorumina, josta yhteisö saa ajantasaista tietoa toiminnastamme.

Perustamme uutiskirjeen, joka tarjoaa yhteisölle päivityksiä pitämistämme kokouksista ja muista hyvinvointia, yhdenvertaisuutta, monimuotoisuutta ja inklusiivisuutta koskevista asioista.

4. Hyvinvointia, yhdenvertaisuutta, monimuotoisuutta ja inklusiivisuutta koskevia kysymysten käsitteleminen

Lisäämme matalan kynnyksen kontaktihenkilöiden määrää. Yhteisön jäsenet voivat kääntyä heidän puoleensa tapauksissa, joissa on kyse käyttäytymissääntöjen rikkomisesta, huonosta valvonnasta tai kommunikaation puutteesta.

Pyrimme edistämään esihenkilöiden ja ohjaajien koulutusta käyttäytymissäännöistä ja niiden rikkomisen käsittelystä. Kannustamme yksiköitä laatimaan täsmälliset ja käytännölliset toimintaohjeet käyttäytymissääntöjen rikkomisen varalle.

Arvioimme ja olemme mukana parantamassa väitöskirjatutkijoille annettavaa tukea.

Teemme yhteistyötä henkilöstöhallinnon ja opetusresurssiryhmän kanssa työmäärän hallinnassa ja edistämme keinoja palautua työstä.

5. Vapaa-ajan aktiviteetteja ja sosiaalisen kanssakäymisen edistäminen kollegoiden kanssa

Tarjoamme jatkossakin kevyitä tapahtumia ja aktiviteetteja, jotka edistävät iloista ilmapiiriä ja mahdollisuuksia seurusteluun, kuten virkistyspäivät ja fysiikan kollokviot.

2.4 Globaali yhteistyö ja vaikuttavuus

Kansallinen tutkimusyhteistyö HIP:in ytimessä

Viiden yliopiston yhteisenä tutkimuslaitoksena HIP tarjoaa tutkijoilleen mahdollisuuden läheiseen tutkimusyhteistyöhön, ja edistää jäsenorganisaatioiden tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttöä. HIP panostaa aktiivisesti yliopistojen yhteisiin hankkeisiin, joista hyvänä esimerkkinä ovat teoriaohjelman projektit. Kansallinen yhteistyö kasvattaa yliopistojen välistä tutkimussynergiaa. HIP:in tutkimustoiminta on lähtökohtaisesti verkostoitunutta, joten myös uusi työntekijä pääsee suoraan hyödyntämään olemassa olevia kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja.

Kumpulan kiihdytinlaboratorioon on suunnitteilla CLIC-teknologiaan pohjautuvan kiihdyttimen hankinta. CLIC (Compact Linear Collider) on CERN:issä kehitettyä teknologiaa.

Pääsy kansainvälisiin suurhankkeisiin ja tutkimusinfrastruktuureihin

HIP tarjoaa Suomessa toimiville tutkijoille pääsyn kansainvälisiin huippututkimuskeskuksiin kuten CERN:iin ja FAIR:iin.

CERN:in vakituisina työntekijöinä työskentelevien suomalaisten lukumäärä on tulevina vuosina vähenemässä eläköitymisten myötä. HIP edistää pitkäjänteisesti CERN:in tunnettavuutta Suomessa työnantajana useiden alojen osaajille. RECFA:n vuoden 2025 vierailun suositusten mukaisesti HIP järjesti vuonna 2026 tiedotuskampanjan CERN:issä työskentelystä. Tiedotusta jatketaan myös vuonna 2027.

Eurooppalainen strateginen yhteistyö hiukkas-, ydin- ja astrofysiikan aloilla

HIP on merkittävässä roolissa Suomen kansallisessa osallistumisessa eurooppalaisiin tieteellisiin, hiukkas-, ydin- ja astrofysiikan alan komiteoihin ECFA, NuPECC ja APPEC, ja edesauttaa suomalaisen tutkijakunnan äänen kuulumista ja vaikuttavuutta komiteoiden ylikansallisessa strategiatyössä. Jäsenyys kolmessa keskeisessä tieteellisessä komiteassa lisää kansallista koheesiota ja HIP:in tutkimuksen synergiaa ja vaikuttavuutta.

HIP osallistuu Euroopan hiukkasfysiikan strategian valmisteluun, johon toimitettiin kansallinen syöte maaliskuussa 2025. HIP kanavoi suomalaisen tutkijayhteisön kantoja strategiaprosessiin ja vaikuttaa sitä kautta CERN:in seuraavasta lippulaivahankkeesta eli LHC:n jälkeisestä kiihdyttimestä päättämiseen. CERN:in neuvosto päättää strategian päivityksestä vuonna 2026. HIP:in johtaja on CERN:in neuvoston tieteellinen jäsen, ja Suomen toinen jäsen neuvostossa on Suomen Akatemiasta. Euroopan hiukkasfysiikan strategian päivitys julkistettiin 22.5.2026.

CERN:issä on tehty vuosina 2021–2025 toteuttavuusselvitystä FCC-kiihdyttimestä (Future Circular Collider). Strategiatyöhön jätetyssä suomalaisessa syötteessä FCC on ensisijainen ehdotus CERN:in seuraavaksi lippulaivahankkeeksi. CERN, HIP ja Helsingin yliopiston fysiikan osasto järjestivät vuotuisen FCC Week -konferenssin Helsingissä 8.6.–12.6.2026. Konferenssiin osallistui yli 600 henkilöä. Konferenssin avajaisissa puheenvuoron piti EU:n talouspolitiikasta ja tuottavuudesta vastaava komissaari Valdis Dombrovskis. 10.6.2026 teollisuuspäivän avauspuheenvuoron piti elinkeinoministeri Sakari Puisto. CERN:in pääjohtaja Mark Thomson vieraili FCC Week -konferenssin yhteydessä tapaamassa tiedeministeri Mari-Leena Talvitietä ja elinkeinoministeri Sakari Puistoa. HIP järjesti FCC-viikolla Tiedekulmassa yleisötilaisuuden The Next Frontier of Fundamental Physics.

ECFA (European Committee for Future Accelerators) on CERN:in johdon, CERN:in neuvoston ja neuvoston komiteoiden neuvoa-antava elin ja keskeinen taho Euroopan hiukkasfysiikan strategian päivityksen valmistelussa. ECFA myös seuraa strategian toteutumista ja arvioi hiukkasfysiikan tilaa CERN:in jäsenmaissa ja laajemminkin. Suomessa EFCA:n hallitus RECFA vieraili touku-kuussa 2025. RECFA toimitti opetus- ja kulttuuriministeriölle ja Suomen Akatemialle palautteen havainnoistaan.

HIP liittyi vuonna 2019 APPEC:in (Astroparticle Physics European Consortium) jäseneksi Suomen kansallisena edustajana. HIP osallistui eurooppalaisen astrohiukkasfysiikan strategian 2017–2026 puolivälin päivitykseen (European Astroparticle Physics Strategy 2017–2026, Mid-Term Update

2023) ja tulee olemaan aktiivisesti mukana APPEC:in seuraavan strategian laatimisessa. HIP on mukana myös APPEC:in vuonna 2019 perustamassa EuCAPT-teoriakonsortiossa.

Suomi on ollut Suomen Akatemian kautta Euroopan ydinfysiikan yhteistyökomitean NuPECC:in (Nuclear Physics European Collaboration Committee) jäsen. Vuonna 2025 HIP haki NuPECC:in jäsenyyttä Suomen Akatemian luopuessa omastaan. HIP on alan tutkimusta koordinoivana tutkimuslaitoksena Suomen Akatemiaa luontevampi vastuutaho. HIP:in jäsenyys lisää vaikutusmahdollisuuksia Euroopan ydinfysiikan strategiatyöhön. HIP:in NuPECC-jäsenyys alkoi 1.1.2026.

STUK-yhteistyön yhteiskunnallinen vaikuttavuus

STUK:in osallisuus HIP:issä tuo uutta kontaktipintaa yhteiskuntaan ja lisää toiminnan vaikuttavuutta. STUK:in kanssa yhteisiä tutkimus- ja toiminta-alueita ovat säteilyilmaisink kehitys ja -instrumentointi, teknologiasiirto ja kiihdytinpohjainen terapia.

HIP-yhteistyö on tärkeää STUK:in pääteemojen – Safety, Security ja Safeguards – kannalta: ydinenergian ja säteilyn käytön yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden edellytyksiä ovat turvallisuus (safety), turva lainvastaista toimintaa vastaan (security) ja rauhanomaisuus (safeguards).

Vuonna 2027 suunniteltuna on vahvistaa kiihdytinpohjaisen terapian tutkimusta HIP:in, STUK:in ja CERN:in yhteistyönä.

Säteilyturvakeskus on ollut HIP:in liitännäisjäsenenä vuodesta 2018 alkaen. Nykyinen viisivuotinen sopimus STUK:in liitännäisjäsenyydestä päättyy vuoden 2027 lopussa. Vuonna 2027 arvioidaan edellytyksiä sopimuksen jatkamiseksi vuodesta 2028 eteenpäin.

Taloudellinen vaikuttavuus

HIP:in taloudellinen vaikuttavuus muodostuu tutkimustulosten ja osaamisen hyödyntämisestä sekä yritys yhteistyöstä, niin suoraan HIP:in ja yritysten välillä kuin myös HIP:in fasilitoituina Suomen, CERN:in ja FAIR:in välillä.

HIP panostaa yritys yhteistyön edistämiseen myös vuonna 2027. Ks. myös 2.1. Tutkimus, infrastruktuurit ja innovaatiot.

Koulutoiminta ja avoimen datan käyttö

Fysiikan tutkimuslaitos järjestää CERN:issä täydennyskoulutusjaksoja suomalaisille aineenopettajille sekä tiedeleirejä suomalaisille lukiolaisille. HIP:in Koulutoiminta ja avoin data -projekti vastaa toiminnasta ja sen edelleen kehittamisestä. Projektissa hyödynnetään CERN:in avointa dataa peruskoulu- ja lukio-opetuksessa, ja koulutetaan suomalaisia opettajia eri puolilla Suomea avoimen datan ja avoimen tieteen työkalujen käyttöön. Projektissa myös tutkitaan avoimen datan käyttöä opetuksessa. Lukiolaisille järjestetään myös etäopetuksena työpajoja avoimen datan käyttöön.

Aiempaa rahoitusmekanismia lukiolaisten tiedeleirien järjestämiseen CERN:issä ei Opetushallituksen kautta enää ole, joten lukiolaisvierailujen rahoitukseen etsitään pitkäaikaista ratkaisua.

Lukuvuodesta 2025/2026 alkaen vuoteen 2028 asti lukiolaisvierailut järjestetään opetus- ja kulttuuriministeriön tuella. RECFA ja SAB painottavat palautteissaan lukiolaisten tiedeleirien tärkeyttä. HIP pyrkii edesauttamaan jatkuvan rahoituksen löytymistä.

Ennen CERN:in tiedeleiriä lukiolaiset vierailevat Helsingin yliopistossa tai Jyväskylän yliopistossa luennoilla ja tutustuvat laboratorioihin. Leireille otetaan vuositasaalla noin 370 lukiolaista ja noin 60 opettajaa. Lukuisia koululaisryhmiä vierailee vuosittain ilmaisinelaboratoriossa, ja HIP:in tutkijoita käy kouluissa luennoimassa.

HIP:in tutkijat järjestävät Suomessa vuosittain CERN:in koordinoimia, kansainvälisiä MasterClass-kursseja lukiolaisille. HIP:issä järjestetään myös TET-harjoittelua vuosittain.

Yleisötoiminta (Outreach)

HIP:in tutkijat osallistuvat aktiivisesti ja monipuolisesti yleisötoimintaan ja tiedekasvatukseen, jossa yleistajuistetaan tutkimusta, innostetaan nuoria tieteen pariin ja lisätään luonnontieteellistä sivistystä sekä tieteen lukutaitoa.

HIP täytti 30 vuotta syksyllä 2026. Merkkivuotta juhlistettiin tapahtumilla, jotka lisäävät HIP:in ja alan tutkimuksen tunnettuutta Suomessa. Tapahtumiin kuuluivat muun muassa kesäkuussa FCC-viikon aikana järjestetty yleisötilaisuus Tiedekulmassa, CERN:in ulkonäyttely Code of the Universe, joka kiersi 5.5.–16.7.2026 Tampereella, Jyväskylässä, Lahdessa ja Helsingissä, sekä elosyyskuun vaihteen juhluvuoden tapahtumaviikko.

2.5 Toimintaedellytykset

Terve rahoitusrakenne

Tavoitteena on kestävä talous, joka pohjautuu pitkäjänteiseen valtakunnallisen tehtävän rahoitukseen ja jäsenyliopistojen sitoutumiseen. Tavoitteena on valtakunnallisen tehtävän rahoituksen merkittävä tasokorotus, koska HIP:in kansainväliset ja valtakunnalliset vastuut ovat kasvaneet ja ovat edelleen kasvamassa muun muassa FAIR-tutkimuslaitoksen valmistuessa ja tutkimustoiminnan käynnistyessä asteittain.

Täydentävää rahoitusta pyritään lisäämään tukemalla rahoituksen hakemista etenkin Suomen Akatemialta, Business Finlandilta, EU:lta ja säätiöiltä. Hakemusten laatua parannetaan mentoiminnalla ja tutkimuspalveluja hyödyntämällä.

3 RESURSSIT

3.1 Tutkimuslaitoksen talouden lyhyen ja pitkän aikavälin näkymät

Kaudella 2025–2028 opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisen tehtävän rahoitus on noin 60 % ja jäsenyliopistojen maksuosuudet noin 40 % Fysiikan tutkimuslaitoksen perusrahoitukselta. Vuonna 2026 HIP saa valtakunnallisen tehtävän rahoitusta 2,609 M euroa ja jäsenyliopistojen rahoitus HIP:ille on 1,809 M euroa.

Investoinnit kuten koelaitteistojen päivitykset katetaan täydentävällä rahoituksella. Täydentävän rahoituksen osuudessa on suuria vuosikohtaisia eroja tutkimusinfrastruktuurirahoituksen vaihteluista johtuen.

HIP:in perusrahoitus on vuodesta 2017 alkaen pysynyt lähes samansuuruisena, eikä perusrahoitus ole pysynyt yleisen kustannustason nousun mukana, mikä vaikeuttaa perustehtävien hoitamista. Lisäksi Ukrainan sodan vaikutus kokeiden kuluihin on merkittävä.

Keskipitkällä aikavälillä perusrahoituksen tason tulisi kasvaa erityisesti FAIR-tutkimustoiminnan lisääntyessä, jotta Suomen FAIR-valtiojäsenyyttä pystytään hyödyntämään täysimääräisesti. Pitkällä aikavälillä tärkeää on valtakunnallisen tehtävän rahoituksen jatkuvuus ja riittävä taso.

HIP:in budjetista vuodelle 2027 päätetään johtokunnan kokouksessa 3/2026.

3.2 Henkilöstösuunnitelma

Tutkimuslaitoksen henkilöstösuunnitelman yleisenä tavoitteena on luoda edellytykset menestykselliselle ja kansainvälisesti näkyvälle tutkimustoiminnalle. Perustana on tasa-arvoinen henkilöstön rekrytointikehittyminen ja tutkijanuralla eteneminen. HIP:illä on työhyvinvointiryhmä yhdessä Helsingin yliopiston fysiikan osaston kanssa. Työhyvinvoinnin kehittämisen painopisteitä ovat urakehitys, työn ja vapaa-ajan tasapaino, sisäinen viestintä, ja työolosuhteet. HIP on sitoutunut työhyvinvointiryhmän toimintaan ja työhyvinvoinnin edistämiseen. Kumpulan kampuksen fysiikan työhyvinvointiryhmän tavoitteet ja toimenpiteet kuvataan luvussa 2.3.

Nuorten tutkijoiden urakehitykseen panostetaan tuen, neuvonnan ja projektivastuiden kautta. Fysiikan tutkimuslaitos on merkittävä tieteellisen meritoitumisen alusta, jolta tutkijat ovat usein siirtyneet yliopistojen professuureihin.

Fysiikan tutkimuslaitoksen tutkimustoiminta on organisoitu määräaikaisiin tutkimushankkeisiin, joita seurataan jatkuvasti. Tieteellinen neuvottelukunta arvioi HIP:in toimintaa vuosittain.

Tutkimushankkeisiin rekrytoidaan korkeatasoista tutkimushenkilökuntaa käyttäen pääasiassa kansainvälistä rekrytointia avoimen hakumenettelyn kautta. Tutkimuslaitos tukee kansainvälistä liikkuvuutta.

Kansainvälisten tutkijoiden integroitumista tuetaan henkilöstöpoliittisin toimenpitein. Hankkeissa työskentelevä tutkimushenkilökunta on määräaikaissuhteissa, jotka pyritään tekemään koko projektin keston ajaksi. Muun henkilökunnan puolelle sijoittuva tutkimuksen tukihenkilöstö pyritään ottamaan vakinaisiin työsuhteisiin. Syyskuussa 2026 vakituisen henkilökunnan koko on kahdeksan henkilöä, sama kuin kahtena edellisellä vuonna (vuonna 2024–2025 kahdeksan henkilöä, vuonna 2023 seitsemän, vuonna 2022 yhdeksän henkilöä).

Pitkän tähtäimen henkilöstösuunnittelussa HIP toimii yhteistyössä sopimusosapuolina olevien yliopistojen vastuuyksikköjen kanssa.

3.3 Tilasuunnitelma

Fysiikan tutkimuslaitos toimii vakiintuneissa tiloissa Physicum-rakennuksessa Helsingin yliopiston Kumpulan kampuksella ja CERNissä. Kumpulan tiloihin kuuluu HIP:in ja Helsingin yliopiston fysiikan osaston yhteinen ilmaisinelaboratorio. Lisäksi tutkimuslaitoksen tutkijoita toimii muissa jäsenyliopistoissa. HIP suunnittelee proaktiivisesti tilojen tehokasta käyttöä.

3.4 Viestintäsuunnitelma

HIP:in viestintätyöryhmän laatima viestintäsuunnitelma vuosille 2024–2027 on tutkimuslaitoksen kotisivuilla osoitteessa <https://www.hip.fi/about-us/>

4 SEURANTA, RAPORTOINTI JA INDIKAATTORIT

Toimeenpanosuunnitelman toteutuksesta ja raportoinnista vastaa laitoksen johtaja. Johtaja keskustelee tavoitteiden saavuttamisesta tutkimuslaitoksen toimijoiden kanssa.

Johtaja raportoi pitkän aikavälin strategian ja toimeenpanosuunnitelman toteutumisesta johtokunnalle ja kansainväliselle tieteelliselle neuvottelukunnalle, jotka seuraavat ja arvioivat HIP:in toimintaa.

HIP laatii vuosittain toimintakertomuksen toiminnastaan. Toimintakertomuksessa raportoidaan edellisen vuoden toiminnasta laadullisesti sekä määrällisin indikaattorein. HIP:in toiminnan tuloksista raportoidaan lisäksi tutkimuslaitoksen vuosikertomuksessa.

HIP:in toimintaa koskevia indikaattoreita seurataan ja kehitetään jatkuvasti HIP:in pitkän aikavälin strategian sekä jäsenyliopistojen strategiat huomioiden.

HIP:in toimintakertomuksen indikaattorit:

- talous
 - o tulojen jakautuminen perusrahoitukseen ja täydentävään rahoitukseen
 - o kulujen jakautuminen henkilöstöön, tiloihin, poistoihin, koneisiin, laitteisiin ja tarvikkeisiin, ostettuihin palveluihin, matkoihin, muihin kuluihin ja yleiskustannuksiin
- henkilöstö
 - o työsuhteisen henkilöstön lukumäärä ja kokonaishenkilönlukumäärä
 - o työsuhteinen henkilöstö henkilöstöryhmittäin
 - o työsuhteiset miehet ja naiset henkilöstöryhmittäin
 - o työsuhteiset suomalaiset ja muiden maiden kansalaiset henkilöstöryhmittäin
- julkaisut
 - o vertaisarvioitua julkaisut
 - o julkaisut tutkimusohjelmittain ml. ohjelmien ulkopuolisten projektien julkaisut
 - o TUHAT-tutkimusportaaliin tallennetut ja OKM:lle raportoidut julkaisut

- julkaisut JUFO-tasoluokittain
 - yhteisjulkaisujen osuus
 - julkaisut julkaisukielittäin
 - vertaisarvioitujen artikkelien Open Access ja rinnakkaistalletus
- CERN:in ja FAIR:in vastuutehtävät
 - vastuutehtävät fysiikan kokeissa
 - vastuutehtävät hallinnossa
- tutkinnot (HIP:in tutkimustoimintaan kytkeytyvät maisterin ja tohtorin tutkinnot)
 - tutkintojen lukumäärä
 - tutkinnon suorittaneiden sukupuolijakauma
- tutkimusohjelmat ja tutkimusprojektit
 - ohjelmajohtajat ja projektipäälliköt jäsenyliopistoittain
- kesäharjoittelu CERN:issä ja ESRF:ssä
 - kesäharjoittelijat jäsenyliopistoittain
 - kesäharjoittelijoiden sukupuolijakauma
- suomalaisten koulujen tiedeopiskelu CERN:issä
 - lukiovierailujen lukumäärä
 - lukiolaisryhmien oppilaiden lukumäärä ja lukiolaisryhmien mukana olevien opettajien lukumäärä
 - viikon opettajakurssien lukumäärä
 - opettajakursseille osallistuneiden opettajien lukumäärä

5 RISKIENHALLINTA

1. Riskin nimi: Valtakunnallisen tehtävän rahoituksen jatkuvuuden ja tason vaarantuminen

Riskin kuvaus: Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisen tehtävän rahoituksen jatkuvuus ja taso. OKM:n valtakunnallinen tehtävän rahoitus myönnetään nelivuotisiksi sopimuskausiksi. Myös HIP:in jäsenyliopistojen rahoitusosuudet pyritään sopimaan tulossopimuskausikohtaisesti.

Kaudelle 2021–2024 tultaessa OKM:n rahoitusta leikattiin noin 25 % kauteen 2017–2020 verrattuna. Leikkaus kompensoitiin kaudella 2021–2024 jäsenyliopistojen kasvaneilla rahoitusosuuksilla. HIP:in valtakunnallisen tehtävän rahoitus oli strategiakauden 2025–2028 alkaessa vuonna 2025 4,8 % suurempi kuin sopimuskauden 2021–2024 alkaessa, mutta 6,1 % pienempi kuin vuonna 2024.

Riskikategoria: Talous ja rahoitus

Riskiluokka: Taloudellinen

Kehittämisaalue: Toimintaedellytykset

Todennäköisyys: 3 (mahdollinen)

Seuraus: 5 (erittäin suuri)

Riskitaso: 15

Riskitasoluokittelu: korkea

Riskin omistaja: HIP:in johtokunta

Käsittelytoimenpiteet: Pitkäjänteinen suunnittelu ja toiminnan oikeutus valtakunnallisena tehtävänä, jotka pohjautuvat Suomen CERN ja FAIR -valtiojäsenyyksiin, HIP:in pitkän aikavälin strategiaan, kansalliseen CERN-strategiaan, FAIR-toiminnasta vastaamiseen, sekä jäsenyliopistojen strategioihin ja yhteistyöhön.

Vastuuhenkilö: johtokunta, HIP:in johtaja ja varajohtaja

2. Riskin nimi: CERN ja FAIR -infrastruktuurien rahoituksen riittävyys ja tekninen toteutus

Kuvaus: Kokeellinen tutkimustoiminta CERN:issä sekä FAIR-laboratorion rakentamishanke ovat herkkiä sekä taloudellisten että teknisten ratkaisujen suhteen. CERN:in kokeisiin tarvittavien laitepäivitysten rahoitus on Suomen Akatemian infrastruktuurirahoituksen varassa. Hankkeiden pitkä kesto ja ennakoimattomat viiveet aiheuttavat haasteita rahoituksen hankkimisen ajoituksen ja indeksointitarpeen vuoksi. Kansainvälinen rahoitus ja henkilöstö ovat kokeille oleellisia, ja kansainväliset kriisit kuten Venäjän hyökkäys Ukrainaan voivat aiheuttaa vakavia ongelmia toiminnalle.

Riskikategoria: Talous ja rahoitus

Riskiluokka: Operatiivinen

Kehittämisaalue: Globaali yhteistyö ja vaikuttavuus

Todennäköisyys: 4 (todennäköinen)

Seuraus: 4 (suuri)

Riskitaso: 16

Riskitasoluokittelu: korkea

Riskin omistaja: HIP:in johtaja

Käsittelytoimenpiteet: Joustavuus tutkimuslaitoksen taseen käytössä on välttämätön toimenpide. SA:n infrastruktuurirahoituksen asianmukainen haku ja hallinnointi, kustannustason muutoksen huomiointi (indeksointi).

Vastuuhenkilö: HIP:in johtaja ja varajohtaja, ohjelmajohtajat, projektipäälliköt

3. Riskin nimi: Tutkimushenkilöstön kriittisen koon ylläpito

Kuvaus: Tutkimuslaitoksen toiminta perustuu yhteistyöhön jäsenyliopistojen yksiköiden kesken, ja sen yhtenä tärkeänä tehtävänä on nuorten tutkijoiden myöhemmän urakehityksen tukeminen yliopistoissa. Alan akateemisen henkilökunnan määrän ja laadun tulee pysyä kaikissa jäsenyliopistoissa riittävällä tasolla, jotta tutkimuslaitoksen tutkimus pysyy korkeatasoisena ja tutkimusryhmät vetovoimaisina. Tutkimuslaitoksella on myös velvoitteita CERN:iin ja FAIR:iin, jotka edellyttävät riittävän määrän osaavaa henkilökuntaa.

Riskikategoria: Henkilöstö

Riskiluokka: Strateginen

Kehittämisaalue: Tutkimus, infrastruktuurit ja innovaatiot

Todennäköisyys: 3 (mahdollinen)

Seuraus: 3 (keskisuuri)

Riskitaso: 9

Riskitasoluokittelu: keskitaso

Omistaja: HIP:in jäsenyliopistojen edustajat johtokunnassa sekä HIP:in johtaja

Käsittelytoimenpiteet: Akateemisen henkilökunnan kriittinen koko jäsenyliopistoissa turvataan pitkäjänteisellä henkilöstösuunnittelulla ja laadukkaalla tutkijakoulutuksella.

Vastuuhenkilö: HIP:in johtaja ja varajohtaja, ohjelmajohtajat ja projektipäälliköt.

4. Riskin nimi: Tutkimuksen teknisen tuen toimintojen jatkuvuus

Riskin kuvaus: Asiantunteva tutkimuksen tekninen tukihenkilöstö on HIP:in menestykselliselle ja kansainvälisesti näkyvälle tutkimustoiminnalle välttämätöntä. Laboratoriolaitteistot ja it-järjestelmät ovat HIP:in tutkimuksessa keskeisiä, joten teknistä tukea tulee olla riittävästi saatavilla.

Riskikategoria: Henkilöstö

Riskiluokka: Operatiivinen

Kehittämisaalue: Tutkimus, infrastruktuurit ja innovaatiot

Todennäköisyys: 3 (mahdollinen)

Seuraus: 4 (suuri)

Riskitaso: 12

Riskitasoluokittelu: korkea

Omistaja: HLP:in johtaja ja varajohtaja

Käsittelytoimenpiteet: Pitkäjänteinen henkilöstösuunnittelu, varahenkilöjärjestelmän kehittäminen ja dokumentointi toimintakäsikirjaan, osaamistarpeiden ennakointi ja koulutus, laskennassa hyödynnetään enenevästi HPC-laitteistoja

Vastuuhenkilö: HIP:in johtaja ja varajohtaja, ilmaisinelaboratorion johtaja, ohjelmajohtajat, projektipäälliköt, laskennan osalta erityisesti Tier2-projektin päällikkö

5. Riskin nimi: Yliopistopalveluiden toimivuus ja riittävyys

Riskin kuvaus: Tutkimuslaitos pyrkii luomaan edellytykset menestykselliselle ja kansainvälisesti näkyvälle tutkimustoiminnalle. Tämä saavutetaan tehokkaan talous- ja henkilöstöhallinnon antaman tuen avulla, jotta tutkimus- ja opetushenkilökunta voi mahdollisimman paljon keskittyä tutkimustyöhön. HIP:in hallinto koostuu Yliopistopalveluiden Kumpulan palveluista, Yliopistopalveluiden yhteisistä toiminnoista, sekä CERN:issä toimivasta hallintohenkilöstöstä. Riskinä on, että yliopistopalvelut eivät tue HIP:issä tehtävää ydintoimintaa riittävästi.

Riskikategoria: Organisaatio ja toiminta

Riskiluokka: Operatiivinen

Kehittämisaalue: Toimintaedellytykset
Todennäköisyys: 2 (epätodennäköinen)
Seuraus: 4 (suuri)
Riskitaso: 8
Riskitasoluokittelu: keskitaso

Riskin omistaja: Yliopistopalveluiden johto, HIP:in johtaja ja varajohtaja

Käsittelytoimenpiteet: Tiivis ja joustava yhteistoiminta HY:n Yliopistopalveluiden ja HIP:in välillä on välttämätöntä. Palveluissa huomioidaan HIP:in Helsingin yliopiston muista yksiköistä huomattavasti poikkeava rooli valtakunnallisena projektipohjaisena tutkimuslaitoksena, jolla on laaja kansainvälinen toiminta. Yhteistoimintaa kehitetään jatkuvasti havaittujen tarpeiden pohjalta, ja tällöin huomioidaan myös muiden jäsenyliopistojen hallintorakenteet ja -tarpeet. HIP:in johdon ja YPA:n läheisen yhteistyön lisäksi järjestetään YPA:n ja HIP:in yhteisiä koulutus- ja kehitystilaisuuksia. HIP:in ohjelmajohtajille ja projektipäälliköille järjestetään säännöllisesti HIP Leaders' Afternooneja yhteistyössä YPA:n kanssa. HIP:in johto ja YPA:n lähtiimi tapaavat kuukausipalaverissa.

Vastuuhenkilö: Yliopistopalveluiden vastuuhenkilöt, HIP:in johtaja ja varajohtaja

6. Riskin nimi: Turvallisuusriskit

Riskin kuvaus: Tutkimustoimintaan kansainvälisessä ympäristössä liittyy useanlaisia turvallisuusriskejä, kuten tutkimuksen turvallisuus, tietoturva, työ- ja kiinteistöturvallisuus sekä matkustamisen turvallisuus.

Fysiikan tutkimuslaitoksen Helsingin yliopiston Physicum-rakennuksessa sijaitsevan ilmaisinelätorion toimintaan liittyy riskejä kemikaalien käsittelyssä, radioaktiivisten isotooppilähteiden, röntgenlaitteiden sekä laserlaitteiden käytössä.

Riskikategoria: Henkilöstö sekä Organisaatio ja toiminta
Riskiluokka: Turvallisuus
Kehittämisaalue: Kestävyys ja vastuullisuus
Todennäköisyys: 2 (epätodennäköinen)
Seuraus: 3 (keskisuuri)
Riskitaso: 6
Riskitasoluokittelu: keskitaso
Riskin omistaja: HIP:in johtaja

Käsittelytoimenpiteet: Toimintaan ja tiloihin liittyvän turvallisuuden varmistamiseksi hyödynnetään Helsingin yliopiston prosesseja ja ohjeita.

Keitetään tutkimuslaitoksen turvallisuusjohtamista ja turvallisuuskulttuuria. HIP varmistaa toimintaan osallistuvan henkilökunnan asianmukaisen turvallisuuskoulutuksen ja ohjauksen. HIP toimii yhteistyössä valvovien viranomaisten kuten STUK:in, sekä työterveyshuollon kanssa.

Ilmaisinelaboratoriolla on ISO17025-standardin mukainen laatukäsikirja, joka sisältää ajantasaiset ohjeet laboratorioturvallisuudesta. Turvallisuuteen kiinnitetään huomiota myös ilmaisinelaboratorion säännöllisissä arvioinneissa. Ilmaisinelaboratoriolla on myös oma riskienhallintasuunnitelmansa.

Vastuuhenkilö: yliopiston turvallisuudesta vastaavat henkilöt, HIP:in johtaja ja varajohtaja, ilmaisinelaboratorion johtaja ja säteilyturvallisuusvastaava

7. Riskin nimi: Tilojen toimivuus

Riskin kuvaus: Tarkoituksenmukaiset ja riittävät toimisto- ja laboratoriotilat ovat HIP:ille välttämättömät. Tilamenojen ja niiden osuuden kokonaisrahoituksesta tulee pysyä maltillisina, koska tilakustannusten nousu tapahtuu tutkimusrahoituksen kustannuksella. Tilojen riittävyys tulee taata myös toiminnan kasvaessa.

Riskikategoria: Kiinteistö ja toimitilat

Riskiluokka: Operatiivinen

Kehittämisaalue: Toimintaedellytykset

Todennäköisyys: 3 (mahdollinen)

Seuraus: 3 (keskisuuri)

Riskitaso: 9

Riskitasoluokittelu: keskitaso

Riskin omistaja: HIP:in johtaja

Käsittelytoimenpiteet: HIP suunnittelee proaktiivisesti tilojensa tehokasta käyttöä ja käyttää tiloja joustavasti. HIP vaikuttaa aktiivisesti Kumpulan kampuksen tilasuunnitteluun kampuksen tilaja turvallisuustoimikunnan työskentelyn kautta.

Vastuuhenkilö: HIP:in varajohtaja

YLEISTÄ RISKIENHALLINNASTA

RISKIN TODENNÄKÖISYYS JA SEURAUUS:

Riskiarvioinnissa tunnistetut riskit tärkeysjärjestykseen. Tätä varten arvioidaan riskin toteutumisen seuraus ja todennäköisyys asteikolla 1-5.

TODENNÄKÖISYYS			
ARVO	MÄÄRITELMÄ	KUVAUS	%-tod.näk.*
5	Erittäin todennäköinen	Voi toteutua 12 kk sisällä	yli 90 %
4	Todennäköinen	Voi toteutua 1-2 vuoden sisällä	70-80 %
3	Mahdollinen	Voi toteutua 2-5 vuoden sisällä	40-60 %
2	Epätodennäköinen	Voi toteutua 5-10 vuoden sisällä	20-30%
1	Erittäin epätodennäköinen	Ei todennäköinen ennakoitavassa tulevaisuudessa	alle 10%

SEURAUUS		
ARVO	MÄÄRITELMÄ	KUVAUS
5	Erittäin suuri	Estää strategisen tai toiminnan tavoitteen saavuttamisen
4	Suuri	Vaarantaa merkittävästi strategisten tai toiminnan tavoitteiden saavuttamista
3	Keskisuuri	Vaarantaa strategisten tai toiminnan tavoitteiden saavuttamisen
2	Vähäinen	Vaikuttaa vähäisessä määrin strategisten tai toiminnan tavoitteiden saavuttamiseen
1	Erittäin vähäinen	Ei merkittävää vaikutusta strategisten tai toiminnan tavoitteiden saavuttamiseen

RISKITASO:

- Arvioinnin jälkeen on tehtävät päätös, miten riskin suhteen toimitaan.
- Riskien käsittely tarkoittaa sopivien riskinkäsittelytoimenpiteiden valitsemista, suunnittelua ja toteutusta.
- Riskinkäsittelytoimenpiteet on määriteltävä vähintään kaikille korkean riskitason riskeille.
- Riskinkäsittelytoimenpiteen sisältö kuvataan konkreettisesti ja sille määritetään aikataulu sekä vastuuhenkilö.
- Toimenpiteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan seuraavan riskiarvion päivityksen yhteydessä.

RISKITASO					
RISKIN TOTEUTUMISEN		SEURAUUS			
TODENNÄKÖISYYS		1 Erittäin vähäinen	2 Vähäinen	3 Keskisuuri	4 Suuri
		5 Erittäin suuri			
5 Erittäin todennäköinen		5	10	15	20
4 Todennäköinen		4	8	12	16
3 Mahdollinen		3	6	9	12
2 Epätodennäköinen		2	4	6	8
1 Erittäin epätodennäköinen		1	2	3	4

RISKITASO	VAATIMUS KÄSITTELYTOIMENPITEILLE
KORKEA (10-25)	Riskille määritellään käsittelytoimenpiteet ja niiden vastuuhenkilö
KESKITASO (5-10)	Suositellaan, että riskille määritellään käsittelytoimenpiteet ja niille vastuuhenkilö
MATALA (1-5)	Riskiä seurataan vähintään riskiarviopäivitysten yhteydessä

RISKIKATEGORIA JA -LUOKKA:

Riskikategoria	Riskiluokka
Tutkimus	Strateginen
Opetus ja opiskelijat	Operatiivinen
Henkilöstö	Taloudellinen
Kiinteistö ja toimitilat	Turvallisuus
Tieto ja IT	Ulkoinen
Talous ja rahoitus	
Organisaatio ja toiminta	
Kaupallistaminen	
Maine	

T